

?

שאל את הרב

האבן שאלוקים לא יכול להרים

הרב יוני לביא

שאלה: היתה לי השבוע שיחה עם חבר לא דתי. בין השאר דיברנו על אמונה ועל אלוקים ופתאום הוא תקע לי שאלה שלא היה לי תשובה עליה. הוא טען כך: "אתם אומרים שאלוקים הוא כל-יכול, נכון?! אז תגיד לי בבקשה האם הוא יכול לברוא אבן שהוא לא יכול להרים?!".

כאן ממש הסתבכתי. כל תשובה שאגיד תוביל מיד למבוי סתום. אם אגיד שהוא לא יכול לברוא אבן כזו - יוצא שאלוקים אינו לא כל יכול. ואם אגיד שהוא כן יכול לברוא כזו אבן - אז עכשיו האבן היא ההוכחה שהוא לא כל יכול...

הרב, איך נחלצים מזה?! יש דרך לצאת מהבוץ?!

תשובה: שלום לחבר יקר.

'שאלת האבן' אולי נראית מקורית וחדשה, אבל האמת שהיא עתיקה מאוד. בת אלף שנה לפחות! כתב עליה כבר רב סעדיה גאון ואחריו הרמב"ם, ועסקו בה גדולי ישראל אחרים, שגם נתנו תשובות טובות ומשכנעות. מה בכל זאת לענות לעצמנו על השאלה הזו? הנה, על רגל אחת, שלוש תשובות אפשריות:

א. לא. אלוקים אינו יכול לברוא אבן כזו. מדוע? כי אלוקים הוא מושלם! אין לו אף חיסרון. יותר נכון: כמעט. יש לו רק 'חיסרון' אחד והוא - שאין לו אף חיסרון. האם זה באמת חיסרון? מובן שלא! זוהי השלימות בעצמה. לשם המחשה, לאצן המהיר ביותר בעולם יש חיסרון בולט אחד. הוא אינו מסוגל

להפסיד לאף אדם בתחרות ריצה. ת-מ-י-ד הוא מנצח. האם זה חיסרון?
ברור שלא! זה בדיוק מפני שהוא האיש המהיר בתבל.

כך גם בעניינינו, לא תתכן אבן שאלוקים אינו יכול להרים כי הוא יכול הכול.
אך ה'חיסרון' הזה אינו חיסרון באמת. זוהי השלימות עצמה.

ב. תשובה שניה טוענת ההפך: כן, אלוקים יכול לברוא אבן כזו. אך אין זה
חיסרון כיוון שהוא בוחר מרצונו לברוא אבן כזו ולהגביל את עצמו באפשרות
להרים אותה. הגבלה כזו שנובעת מבחירה ורצון - כלל אינה חיסרון.

למען האמת אלוקים כבר ברא כמה 'אבנים' כאלו. למשל, אלוקים 'אינו יכול'
להביא עוד מבול על העולם. מדוע? לא בגלל קושי טכני לפתוח שוב את
ארובות השמים, אלא מפני שהוא החליט אחרי המבול הראשון לא לעשות
זאת שוב ונשבע על כך לנח.

גם הבחירה החופשית שלנו, בני האדם, היא סוג של מרחב אוטונומי שבו רק
אנחנו מחליטים ולא אלוקים. גם היא סוג של אבן כזו. אך אין בכך קושי אמוני
כיוון שאלוקים עצמו הוא זה שבוחר לאפשר את המרחב הזה.

נתמצת זאת למשפט אחד - חסרון יכולת שאינו נובע ממגבלה טכנית אלא
מבחירה מוּדָעֶת ורצון אינו חיסרון.

על גבי שתי התשובות הללו נוסף תשובה שלישית הטוענת כך: אין כלל
צורך בתשובה כיוון שהשאלה עצמה לא נכונה. מדוע? אנחנו לא מצליחים
להרים אבן גדולה כיוון שהיא כבידה מאד, וכוח המשיכה מושך אותה למטה,
חזק יותר ממה שאנו מושכים אותה למעלה. אך מי הוא זה שמפעיל את כוח
המשיכה (כמו גם את שאר הכוחות שבעולם)? ריבון העולמים. אם כן, מה
שבעצם רוצה השואל הוא שאלוקים 'משוך' את האבן מצד אחד למטה ומצד
שני למעלה, ועכשיו הוא שואל האם יצליח להרים אותה או לא. זה בדיוק כמו
לשואל האם אדם המשחק שחמט גם בכלים השחורים וגם בכלים הלבנים
בו זמנית, ינצח או יפסיד. התשובה היא שהוא גם ינצח וגם יפסיד, תלוי איך
מסתכלים על זה, אבל מה שברור הוא שככה לא משחקים שחמט!

כך גם בעניין שלנו, יש אבסורד לוגי מובנה בתוך השאלה, וממילא ברור
שתשובה עליה מיותרת לגמרי. ■

תמונות מפעילות
שלום לעם לנוער ישראל

הודיה

המצלמה שלנו מביאה הפעם לקט תמונות, ממסיבות חנוכה בסניפי 'שלום לעם' ברחבי הארץ...
זיתן

דובב

גיליון זה יו"ל ע"י מרכז "שלום לעם"

שנעי' עמותת גבריאל שר ישראל (ע"ר 5-037849-58)

רחוב בני ברית 18, ירושלים | טל. 02-5022881 | פקס. 02-5022991

ארגון "שלום לעם" בנושאות גדולי התורה שליט"א מפעיל: מסגרות לימוד ופעילויות לנוער בפריסה ארצית • ישיבה גבוהה • ישיבה תורנית לצעירים • מדרשיות ערב לנוער • מדרשת יהדות לבנות • שיעורים והרצאות • הכוונה וייעוץ • מחקר ותיעוד 'מורשת קהילות ישראל' מכון הוצאה לאור • אתר 'שלום לעם'. 'שלום לעם' באפליקציה

כל הזכויות שמורות

מתחברים לתורה ויהדות

שלום לעם

לנוער ישראל

אפאי את פאלאק

853

פרשת וישב, כ"ג בכסליו תשע"ט | 1 בדצמבר 2018

מרכז 'שלום לעם' מאחל
חג חנוכה שמח לכל בית ישראל

העלון מוקדש לכבוד חתן בר המצווה יניר הרמתי נ"י

מבט אל החיים

צרות של עשירים

שמחה שיטיק

מנואל דה לאון היה מקסיקני שמנמן ושחום מעט. בוקר אחד השכים קום, כהרגלו. שתה את הקפה השחור היומי, ופנה אל מטעי המלפפונים אותם גידל. אך אז נחרד - כל המלפפונים האהובים עליו, מאות קילו של הירוק-הירוק הזה, נדבקו במחלת קרקע פטרייתית! כל עמלו עומד לרדת לטמיון, כאשר הירקות יירקבו ולא יהיו ראויים למאכל. מנואל פרץ בבכי. דמעות גדולות נשרו מעיניו וזלגו על המלפפונים, בני טיפוחיו. הוא נתן קולו בקריאות של עצב ותסכול, והשממה החזירה לו הד: "אני אבוד!" חשב לעצמו. "איבדתי את כל כספי. השקעתי המון במטעים הללו, ועכשיו כולם ייזרקו לפח האשפה. הפכתי לעני ואביון..."

ברוב ייאושו התחיל לפסוע בין שבילי החול. הלך בלי שימת לב, עלה הרים, ירד בקעות. הנופים סביבו התחלפו והוא במחשבותיו עסוק: "לו הייתי עשיר, אזי לא הייתה לי כל דאגה. הנה למשל, אנריקו שכני האמיד, הוא איננו דואג על מלפפונים ומחלות ירק. יש לו משרתים ומשרתות והוא רק יושב ונהנה מהחיים. רק אני תקוע בביצה של עניות ועבודה קשה... די! לא יכול יותר לחיות ככה!" כה היו מחשבותיו של מנואל דה לאון.

ואז הוא ראה אותה. היא ישבה על סלע תחת לעץ שסק, בידיה אחזה אגודת פרחים ועשבים. "שלום לך, איש צעיר", פנתה האישה למנואל: "ביכולתך לבקש משאלה ואני אגשים לך אותה". מנואל הביט בה בעיניים נדהמות: "מה!?! כל משאלה שאבקש תוכלי לממש לי?" שאל בהתלהבות. "כן", היא ענתה: "בקש משאלה". מנואל התקרב ואמר: "אני רוצה להיות עשיר כמו

אנריקו השכן שלי!" האישה הגישה לו את זר הפרחים, והורתה לו להריח אותם. מנואל נשם מלוא אפו מן האגודה הריחנית וציפה להתגשמות המשאלה...

ובכן, זה עבד. מאותו יום ואילך התעשר מנואל עוד ועוד. ההצלחה האירה לו פניה, ותוך זמן קצר הוא צבר הון רב. את מטעי המלפפונים, כמו גם את ביתו הפשוט והדל, מכר בעד סכום זעום, ורכש לעצמו אחוזה שלמה ובה

ארמון מפואר ומלא חדרים. לבושו הבלוי הוחלף במערכת בגדים מכובדת ויוקרית, ואף אשתו וילדיו עטו על עצמם מחלצות כיאה לבני עשירים. משרתים ומשרתות הסתובבו בין המסדרונות והמבואות, ודאגו לכל צרכי הבית. ניקיון, בישול, קניות, כיבוס הבגדים וגיהוצם - הכול הוטל על כתפיהם. לא היה במקסיקו כולה איש מאושר כמו מנואל דה לאון. "אלו הם החיים הטובים!" חלף הרהור צוהל במוחו. "חיים חסרי דאגות, טרדות, התרוצצויות ועבודה קשה. זה מה שרציתי!"

הבעיות התחילו כאשר התרחשה בארמונו הפריצה הראשונה. גנבים חדרו לבית והספיקו ליטול חפצי ערך וכסף מזומן. למרבה המזל, אחד המשרתים התעורר ויצא אל המטבח כדי לשתות, ואז הבחין בגנבים. הללו ברחו על נפשם, אך מאז ואילך מנואל היה מודאג. הוא העמיד שומרים סביב הארמון, חלקם פטרלו ליד חומת האחוזה וחלקם עמדו ליד הדלתות והחלונות הרבים. הלילות הפכו עבור מנואל לסייט. כל רעש קטן הקפיץ אותו, משום שחשב שאלו גנבים.

ואז התרחש המאורע ששבר את ליבו של מנואל דה לאון. היה זה בוקר רגיל וסתמי, וילדיו קמו והתארגנו ליציאה ללימודיהם. התלבשו, נטלו את הכריכים שהכינה להם טבחית האחוזה, ועלו על הרכב המשפחתי - אחד מני

רבים - שהוביל אותם אל בית ספרם. כשירד מיגל, ילדו הקטן של מנואל, מרכב השרד, התנפלו עליו שני מקסיקנים גברתנים ונטלו אותו במהירות אל תוך רכב שהמתין להם בצד הדרך. מיגל נחטף! נהג הרכב ההמום, והילדים הנוספים שהבחינו במחזה - התחילו לזעוק לעזרה. אך אף אחד לא היה יכול להועיל להם. מיגל נחטף על ידי המאפיה המקומית, ואיתם גם המשטרה לא הסכימה להתעסק...

הדרישה לכופר תמורת הילד, הגיעה לביתו של מנואל דה לאון יומיים אחר כך. עד אז, הוא הספיק לרוקן את כל מאגר דמעותיו. עיניו כבר היו טרוטות מחוסר שינה ומבכי ממושך, והוא חש שליבו עומד להתפקע. כאשר הגיעה דרישת הכופר, הוא נחרד... החוטפים דרשו סכום עצום תמורת הילד, סכום שלא היה ברשותו. "אין כסף - אין ילד", אמר לו החוטף בקור רוח. "יש לך עשרים וארבע שעות!" הזהירו. השעות חלפו ולמנואל לא היה מושג מהיכן הוא משיג את הכופר. את כל המאמצים האפשריים כבר עשה, השיג הלוואות, מכר חפצים, ועדיין חסר לו כרבע מהסכום.

השעה האחרונה הגיעה ומנואל לא ידע את נפשו. בעוד שישים דקות, מיגל שלו כבר לא יהיה בין החיים. ואז יצאה זעקה מפיו: "אני לא רוצה להיות עשיר! אני רוצה לחזור להיות מנואל דה לאון, האיכר הפשוט! אנא!!!"

ועם הצעקה הזאת התעורר מנואל מהחלום המהפנט, רואה מולו את האישה עם הפרחים. הוא שפשף את עיניו: "זה רק חלום?" קרא כלא מאמין. "כן", חייכה האישה. "הצמחים האלו מרדימים, ותוך כדי השינה שלך סיפרתי לך מה כרוך בלהיות עשיר. אין דבר כזה חיים נטולי דאגות. כל אחד והדאגה שלו. כעת תבחר אלו דאגות אתה מעדיף בחיך..."

*

לפני כל צעד שאנו עושים בחיים, כמו קניית דירה או רכב, ואפילו לפני נישואין - רצוי לחשוב מה ידרוש מאתנו הצעד שאנו חפצים בו. ואם אנו חושבים שהדשא של השני ירוק יותר - כדאי לחשוב שוב על העניין... ■

די להסתפק בסלפיי!

עלה נעלה ונקבל את התורה...

(מתוך סיפור צעיר)

סיפור לשבת

הצמיד האמיתי

מיכאל ראם

"מזל-טוב! מזל טוב!" נשמעו מכל עבר איחולי השמחה והבית החל להתמלא באורחים שבאו לחגוג את אירוסיו של תמיר שזכה להצטרף הערב לארבעת אחיו שכבר נישאו זה מכבר.

סבתו של תמיר לא הייתה אשה אמידה במיוחד, אבל עשתה לה מנהג של קבע להעניק צמיד זהב יוקרתי לכל הכלות של נכדיה שמספרם כבר חצה את העשיריה השנייה אבל הסבתא עדיין התמידה במנהגה וגם הפעם בשיאו של הערב הוציאה הסבתא מתיקה את הקופסה המהודרת ושלפה ממנה את הצמיד הנוצץ והעניקה אותו לכלה הטרייה והנרגשת.

עברו מספר חודשים שמחת הנישואין נחגגה ברוב פאר והדר ובאחד הימים הודיע תמיר לאשתו כי הערב הם מוזמנים לארוחה משפחתית אצל סבתו: "ואל תשכחי לענווד את הצמיד, זה מאוד מחמיא לסבתא" הוסיף אך להפתעתו נתקל בתגובה צוננת במיוחד: "אני מאוד עסוקה הערב ולא נראה לי שאוכל להגיע למפגש" היה נדמה לתמיר שמהו מסתתר מאחורי הסירוב המוזר אבל הוא העדיף להבליג, עוד יהיו מפגשים דומים, ניחם את עצמו והמשיך הלאה אבל בפעם הבאה כשבאחד מימי החנוכה הוזמן שוב ל"ערב לביבות" בביתה של סבתו ושוב פעם נתקל בהתחמקות מצידה של אשתו הבין כי יש כאן בהחלט משהו מוזר, וכך בכל פעם חזר הדבר על עצמו, תמיר ניסה להבין מה עומד מאחורי הסירוב הנחרץ לבקר בביתה של סבתו אבל בכל פעם התלווה לסירוב תירוץ די משכנע כך שלא ממש היה על מה להתווכח. השבועות עברו החודשים חלפו. עברה כמעט שנה מיום החתונה וחג הפסח התקרב, הפעם התקשרה הסבתא בעצמה, היה קשה שלא לשמוע

את האכזבה המהולה בכעס שבקולה של הסבתא הקשישה מכך שהזוג הטרי לא טרח לבקר בביתה ולו פעם אחת: "אבל בליל-הסדר אני לא מוותרת!" הודיעה הסבתא לתמיר שכמו בכל שנה הוא מוזמן יחד עם הוריו לבית סבתו.

תמיר היה אובד עצות אבל החליט שהפעם הוא פותר את התעלומה ויהי מה וכך בארוחת הערב באותו יום ניסה תמיר לגשש מה עומד מאחורי סירובה של אשתו לדרוך בביתה של הסבתא "תזכרי גם את הצמיד היוקרתי שהעניקה לך סבתא" אמר תמיר אך נדמה לו שדווקא זו הנקודה הרגישה, ואז פתאום התפרץ הכול בבת אחת: "האם אני צריכה להודות על צמיד פשוט כל כך? מדוע כל שאר הכלות קיבלו צמיד זהב אמיתי ורק אצלי החליטו להתפשר על חיקוי זול?" אשתו של תמיר הייתה נסערת והוא היה ממש המום, מדוע שסבתו תחליט להפלות דווקא את אשתו ולהעניק לה תכשיט דמוי זהב? ניקרה בראשו השאלה ללא הרף, הוא ניסה להרגיע את אשתו הנסערת אבל לפתע הרגיש שגם הוא מרגיש בדיוק כמוה והכעס בליבו גבר: "אני אודיע להורי שאיננו מעוניינים לערוך את ליל-הסדר אצל סבתא" החליט בהחלטה של רגע. וממחשבה למעשה, הוא חייג לאמו והודיע לה כי למרות הזמנתה של הסבתא הם אינם מעוניינים להגיע לליל הסדר אמו ההמומה של תמיר לא האמינה למשמע אוזניה, הרי היה ברור שאת החג חוגגים בביתם של הסבא והסבתא ומה הסיבה שגרמה לשינוי התוכניות. היא הבינה כי תירוצו של תמיר: "כי לא מסתדר לנו" מסתיר מאחוריו משהו. היא לא הייתה צריכה ללחוץ הרבה ותמיר שהיה טעון במיוחד שפך את כל כעסו על אמו שמהר מאוד הצטרפה לחגיגה: "מה אתה אומר? אני לא מאמינה שדווקא לכלה שלי זה קורה..."

תמיר כבר לא ידע מי כועס יותר הוא או אמו והאמת שזה לא ממש היה משנה לו והוא דווקא נהנה מכך שאמו גם חושבת שהוא ואשתו צודקים.

בערב כשהגיע אביו של תמיר הביתה לאחר יום העבודה ספרה לו אשתו על התרמית שהתגלתה וכיצד אמו הפלתה לרעה דווקא את כלתם, לאביו של

תמיר היה נראה כל הסיפור קצת מוזר. הוא הכיר את אמו ולא האמין שהיא תעשה דבר כזה אבל את התבערה כבר לא היה ניתן לכבות בפרט כשכל המשפחה כבר התחילו לרכל על האפליה הכול כך פוגעת, כדור האש החל להתגלגל והיה נדמה שיהיה קשה מאוד לעצור אותו.

לאביו של תמיר כאב הדבר מאוד והוא החליט שהוא מברר את העניין ו"שם את הדברים על השולחן" ואכן עוד באותו ערב הוא ניגש לביתה של אמו והחל לספר לה שלאחרונה היא בטח שמה לב שתמיר קצת מתרחק ממנה. הסבתא השיבה שהיא בהחלט שמה לב והיא אפילו נפגעה מכך ואז החל אביו של תמיר בעדינות רבה לספר את סיפור 'הצמיד המעליב' ועל כך שהוא באמת לא חושב שאמו היא אשה רעה. אבל מדוע באמת עשתה זאת?

הסבתא הזקנה הקשיבה ברוב קשב לדבריו של בנה. היה נדמה שהיא ממש לא מבינה על מה מדובר ולפתע, נמלטה זעקה מפיה: "אני יודעת מה קרה, אוי ואבוי, אוי ואבוי!" היא ניגשה אל החדר וחזרה עם קופסת התכשיטים שלה: "כשקניתי את צמיד הזה בחנות הקבועה בה אני רגילה לרכוש את כל הצמידים אותם הענקתי לכל הכלות חשבתי לעצמי שגם אני הייתי רוצה צמיד כזה לעצמי אבל המחיר היקר גרם לי לגנוז מיד את הרעיון, אך המוכרת בחנות שמה לב לכך והציעה לי צמיד שנראה מבחוץ אותו דבר בדיוק אך במקום שיהיה מזהב אמיתי הוא רק מצופה זהב והמחיר בהתאם כמובן". הסבתא פתחה את קופסת התכשיטים הישנה ושלפה משם צמיד "כנראה שברגע האמת החלפתי בין הקופסאות והענקתי לכלה את הצמיד המצופה במקום את צמיד הזהב היוקרתי כמוהו הענקתי ואמשיך להעניק לכל הכלות" הסבתא נאנחה ומסרה לאביו של תמיר את צמיד הזהב האמיתי והוסיפה: "חבל מאוד שלא פנו אלי מיד ואז כל הכעסים וכל כך הרבה אי נעימויות היו נחסכים, כמה חבל..."

* * *

מערכת היחסים העכורה בין יוסף לאחיו הובילה לתוצאות קשות ביותר אבל הכול התחיל לפי דברי התורה בגלל "ולא יכלו דברו לשלום" יכול להיות מאוד שאם היו יוסף ואחיו יושבים ומדברים על מה שמפריע להם סיפורם של יוסף ואחיו היה נגמר אחרת לחלוטין. ■

סיכור צעיר

הפּרַת הָאָמֶת

בְּאַחַת הָעָרִים הַגְּדוֹלוֹת שֶׁבְּרוּסְיָה הָעֵנָקִית פָּעְלָה כְּנוֹפֵי־ת נֹכְלִים עֲרֻמוּמִיִּים. אֲנָשִׁים רַבִּים נָפְלוּ בְּתַרְגִּילֵי הָעֵקֶץ שְׂאוֹתֶם עֲרֹכוֹ, הַקְּרֻבָּנוֹת נִבְרְרוּ בְּקִפְדָּה, הִיָּה זֶה תַרְגִּיל מִתְחַכֵּם מֵאִין כְּמוֹהוּ.

לְאַחַר מַעְקָב קַל סְבִיב קָרְבַּן פּוֹטְנִצְיָאֵלִי, הָיוּ נְגָשִׁים אֵלָיו בְּפִנֵּת רְחוֹב צְדָדִית וּמְבַקְשִׁים לְשׁוֹחַח עֲמוֹ בְּעֵנֶן חָשׁוּב. הַקְּרָבָן שָׁגְלָה סְקַרְנוֹת, שְׁמַע מִפִּיהֶם עַל מְכֻנָּה חֲדִישָׁה שְׂאוֹתָהּ רָכְשׁוֹ, מְכֻנָּה שְׁמִדְפִיסָה שְׁטָרוֹת כֶּסֶף מְזֻיִּפִּים בְּאִיכוֹת דּוֹמָה לְמִקּוֹר.

לְמוֹל עֵינֵי הַקְּרָבָן הַפּוֹטְנִצְיָאֵלִי, נִפְתְּחָה מְזוֹדָה מְלֵאָה בַחֲבִילוֹת שֶׁל שְׁטָרוֹת כֶּסֶף מְבַרְיָקִים, הַשְׁטָרוֹת הֲצִיגוּ כְּאֵלוֹ יָצְרוּ בְּמְכֻנָּה הַחֲדָשָׁה, "בְּבִקְשָׁה", אָמְרוּ, "בְּדַק אִם אַתָּה מְבַחֵין בְּזִיּוּף". הָאִישׁ שֶׁלֹּא מָצָא כָּל הַבִּדֵּל בֵּין שְׁטָרוֹת אֵלוֹ לְאַחֵרִים, עָדִין פִּקְפַק. "תִּרְאוּ, אֲנִי לֹא כֵּן בְּמִקְצוֹעַ, אֲבָל יְכוֹל לְהִיּוֹת שְׂאֵחֵרִים יִרְאוּ דְבָרִים שְׂאֲנִי לֹא כֵּן רוֹאֶה". שְׁלֵשָׁה שְׁטָרוֹת נִשְׁלְפוּ מֵאַחַת הַחֲבִילוֹת בְּאֶקְרָאִי, "קַח אֶת אֵלוֹ וּפְנֵה לְסִנְיָה הַבִּנְקָה הַקְּרוֹב, תְּבַקֵּשׁ לְבִדֵּק שְׂאִינִם מְזֻיִּפִּים".

הָאִישׁ שֶׁהִתְפַּעֵם מִרְמַת הַבְּטָחוֹן שְׂאוֹתָהּ הֲצִיגוּ הַנּוֹכְלִים, מִהֵר לְבִדֵּק אֶת הַדְּבַר. הֵם צָדְקוּ. אִישׁ מִבֵּין הַפְּקִידִים לֹא הִבְחִין בְּזִיּוּף, הִיָּתָה זֹו עֲבוּדָה פְּשׁוּט מִשְׁלֵמַת.

כַּעַת הִגִּיעַ תּוֹרֵם שֶׁל הַפְּרָטִים הַמַּעֲשִׂיִּים: "תִּרְאוּ, לֹא בְּרִיא בְּעִבּוּרָנוּ לְהֲצִיף אֶת

השוק בשטרות חדשים ומבריקים, הדבר עלול לעורר חשד, גם אם בשטרות עצמם אין כל בעיה. אנו מוכנים איפה לקבל שלשים אלף רבל בשטרות משמשים, ותמורתם תקבל שטרות בסך מאה אלף רבל".

עוד באותו יום האיש מכר את ביתו במחיר מוזל ובקש לממש את העסקה והחבילות החליפו ידים, מאה אלף תמורת שלשים.

לפתע שוטר קשוח עצר אותו לבדיקת מסמכים שגרתית. "מה התיק שבדיך?" למראה חורון פניו של האיש. פתח את המזוודה, ממש את השטרות, כשלבן של האיש פועם בחזקה, "מזיפים! סוף סוף תפסנו מי מצייף את העיר בשטרות אלו". בעוד השוטר עסוק בבדיקת השטרות, אמד האיש את המרחק לסמטה הקרובה ונמלט מן המקום במהירות.

מתנשם ומתנשף הגיע לביתו, שכבר לא היה שלו, ריק מכל, אבל בתחושה שלפחות חיו נתנו לו כשלה. אלו נשאר שם היה נכלא לשארית ימי חיו, עדיפה החרות על המזון.

אבל את זאת לא ידע שהוא נפל ברשת, שנעקץ היטב בתרגיל עקץ שבו עקצו אותו נוכלים גדולים. הוא לא ידע כמה דברים: הוא לא ידע שהכסף הוא אמתי ולא מזיף, גם לא ידע שהשוטר אינו אלא אחד מקבוצת הנוכלים שהתחפש. הוא לא הבחין איך מרמים אותו ומוליכים אותו מראש לעסקה שסופה ידוע. התרגיל היה פשוט מאד: הנוכלים מצייגים בפני הקרבן שטרות כסף חדשים אמתיים, הם כלל לא עוסקים בזיוף, ולכן אין להם ממה לחשש, פקיד הבנק לעולם לא יגלה זיוף בשטר שהדפס פדין בבית הדפוס הממשלתי. השטרות המגהצים אינם אלא פסות עינים לתרגיל האמתי. בשעה שביא האיש את שלשים אלף הרובלים מביתו, ישלח השוטר המדמה להחזיר לעצמם את מאה אלף הרובלים האמתיים שלהם. הם סמכו על כך שלעולם יעדיף הקרבן

לברוך מאשר להשפט באשמת מסחר בשטרות מזויפים... שהרי הוא אינו יודע את האמת.

והשאלה המתבקשת היא מדוע הוא ברח? ממה חשש? הרי ראה שפקידי הבנק לא גלו את הזיוף, הן פעם ופעמים בדיק, והשטרות נמצאו פשרים לכל דבר. למה לא הישיר מבט מול השוטר והעמידו על טעותו לאמר: שטרות אלו אינם מזויפים? למה חשש להתלוות לתחנת המשטרה?

והתשובה ברורה, הוא אמנם שכנע שמדבר בשטרות איכותיים, ההגיון אמר לו שהעסקה נדאית והסכון שונה. הוא מוכן היה גם למכר את ביתו תמורתם, אך את חייו לא היה מוכן לסכן תמורת משהו שהוא לא בטוח במאת האחוזים, צלו הקטן של הספק גרם לו לתפס את הרגלים ולברוח. אלו רק ידע שהשטרות אמתיים...

***

בדרך כלל, אדם משתדל שאמת זו, שעל פיה הוא מנהל את חייו, תהיה מוצקה, שתקנה יסודות איתנים בלבו, שיהיה משכנע בה בכל לבו וממילא נכון יהיה לעשות הכל כדי לדבק באמת זו.

אלא מה, שרבים מן האנשים עשו את חצי הדרך, הם שכנעו, הם הבינו, הם גם הסכימו, אך את החבור הסופי, את השכנוע המהותי מן השכל אל הלב, מן התפיסה אל ההכרה, את זה לא עשו, הם השאירו את הדברים בנקודת הפרוה, או אפילו קצת יותר. אבל זה לא זה. לעתים די ברוח קלה כדי להפוך את ההבנה לשנות את התפיסה, לפעמים תהיה זו רוח חזקה יותר, אך הצד השונה הוא שהאמת לא נקנתה דיה, היא לא קנתה שביתה בלבו של האיש.

-

בית המדרש

לשבור את המפתח

שאלה מס' 518

"אני צריך רכב לחצי שעה, אני יכול להשאיל ממך את הרכב?" אמר יעקב לחברו צבי. "בשמחה!" השיב צבי ונתן לו את מפתחות הרכב, יעקב לקח את המפתחות ויצא החוצה, אלא שצבי הביא לו בטעות מפתחות של רכב אחר שלא התאימו לרכב שלו. יעקב נכנס לרכב שהיה פתוח וניסה להתניע אבל לא הלך לו להכניס את המפתח לתוך הסוויץ'. במקום לנסות ולהבין מה קורה כאן, ניסה יעקב בכוח שוב ושוב עד שנשבר המפתח. כשחזר לצבי עם המפתח השבור תבע ממנו צבי לשלם על עלות השכפול. אבל יעקב טוען: "אני לא אשם, אתה נתת לי מפתח לא מתאים ולכן אני לא צריך לשלם!" אבל צבי אומר: "היית צריך להפעיל את הראש ולהבין שהמפתח הזה לא מתאים, לא לנסות בכוח ולשבור אותו!" מה דעתכם? האם יעקב צריך לשלם לצבי על השכפול של המפתח?

מעיינים בספרים ולומדים לפסוק הלכה או משפט: שולחן ערוך 'חושן משפט' סימן רצ"א סעיף כ"ה והאם זה דומה למקרה שלנו.

תשובה לשאלה "השואל שהשאל" (שאלה מס' 515)

תקציר השאלה השבועית: לירון השאיל לחברו אלמוג את המחשב שלו מהעבודה, והמחשב נעלם. א' האם היה מותר ללירון להשאיל את המחשב שבבעלות החברה? ב' אם לירון השאיל למרות שהיה אסור לו לעשות זאת וקרה 'אונס' והמחשב נעלם, מי צריך לשלם על המחשב לירון או אלמוג?
תשובה בקצרה: ללירון היה אסור להשאיל את המחשב לאלמוג. וכעת שהמחשב נעלם שניהם חייבים לשלם, והחברה יכולה להחליט את מי מהם לתבוע.

תשובה בהרחבה: עובד חברה שיש ברשותו כלי עבודה שבהם הוא עובד, דינו כ'שומר שכר' שחייב לשלם על הכלים אם נגנבו או אבדו ופטור במקרה שהם הפסיקו לעבוד פתאום - שאז ההגדרה היא 'אונס', היות והוא מרוויח כסף מהשימוש בהם (נתיה"מ סי' ש"ט סק"ה).

המעביר על דעת בעל הבית: אדם שקיבל מחברו כסף או חפץ לצורך שימוש מסוים, אסור להשתמש בו למטרה אחרת, ואם 'העביר על דעת בעל הבית' והשתמש בו בצורה שונה ממה שסוכם, יש הסוברים שנחשב לגזלן (ב"מ דף ע"ח), ולהלכה כתבו הפוסקים (הרי"ף) שאף שלכתחילה אסור להעביר על דעת הבעלים, אך אינו נחשב בגלל זה לגזלן, ולכן אם קרה 'אונס' לחפץ הוא פטור עליו, שלא כמו גזלן שחייב גם על מקרה 'אונס' (שו"ע סי' ש"ט ס"א).

אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר: אדם שקיבל חפץ לשמירה, אסור לו להעביר את החפץ לאדם אחר שישמור עליו, אפילו אם הוא עצמו לא מקבל כסף על השמירה, ואילו לשומר השני הוא משלם עבור השמירה. כמו כן, אסור לשואל להשאיל לאחרים את החפץ שקיבל בהשאלה, ואם עבר והשאיל אותו, השואל השני אינו נאמן לומר שהחפץ 'נאנס' אפילו אם יישבע על כך, אולם אם השומר הראשון או הבעלים יודעים שאכן החפץ נאנס, לפי מה שהתבאר שהמעביר על דעת בעל הבית אינו נקרא גזלן להתחייב באונסים, הרי שהשומר הראשון פטור מלשלם (שו"ע סי' רצ"א סכ"ו).

בסיפור שלנו: לפי מה שהתבאר, לירון נחשב 'שומר שכר' על המחשב שניתן לו לצורכי עבודה, ולכן יהיה חייב במקרה שנאבד, נגנב או נשבר שלא באונס, ואינו יכול לומר לבעלים לחכות עד שהמחשב יימצא (שו"ע סי' רצ"א ס"ז) כמו כן אסור לו למסור את המחשב לאדם אחר, והיות והשאיל אותו לאלמוג והמחשב נעלם, שניהם בעצם חייבים בתשלום, אלמוג חייב לשלם ללירון, ולירון חייב לשלם לחברה, ובידי החברה להחליט את מי מהם לתבוע. במקרה שקרה 'אונס' למחשב, ואפשר להוכיח זאת בעדים וכדומה, לירון פטור היות ושומר שכר פטור באונסים, אבל אלמוג שהוא כשואל חייב. ולירון אינו יכול לדרוש לעצמו את הכסף שאלמוג מעביר לחברה, כיון שהכלל הוא ש'אין אדם עושה סחורה בפרתו של חברו' (שו"ע סי' ש"ז ס"ה).